

Kungl. Utrikesdepartementet.

Avd: _____

Grupp: _____

Mål: _____

Moser, tysk general.

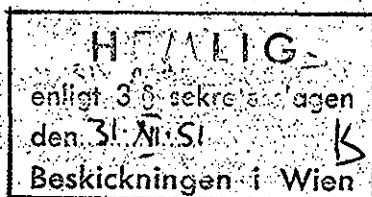
29.

v. Holzhausen
Weiss, Martin
Moser, Hertha
Eberhart, Johanna
Teuber
Herzinger, Josef
Hinz
Gleissner
Wildmann,
Thomsen
Huber
Schörner
Stroberle
Hochhauser
Wetzlsberger, Wels
Hartmann
Broder till Weiss ovan.
Rosvaenge, Helge
(frågor om Hille, Hofstetter, Loyda, Langfelder,
Stahel, Kraft, Pelkonen, Roedel, Supprian, Wallenberg,
Wallestein, Zoltan de Rivo, Gentz, Stühler)

Avskrift.

Utdrag ur personligt och strängt förtroligt handbrev från t.f. Chargé d'Affaires Hammarskjöld, Wien, till utrikesrådet Dahlman, utrikesdepartementet, dagtecknat den 16 augusti 1951. (Överlämnat till komm. Danielsson för kännedom den 23 augusti 1951).

H. (= Holzhausen) hade under slutet av kriget tillfångatagits och så småningom i januari 1946 hamnat i ett läger i Tjerepowitz (norr om Wolodka), där han stannat till september 1947, då han överfördes till Ivanowo. Under sin vistelse i Tjerepowitz hade han oftatalat med en österrikisk reservkapten Martin Weiss, född 1898, vilken tillhört en hög stab (Oberfeldkommendantur) i Lublin och där tillfångatagits i mitten av sommaren 1944. Han hade tillsammans med sin chef, en general Moser, under 1944 förts till Butirka-fängelset i Moskva, där han stannat i 9 månader till omkring mitten av 1945. I Butirka hade han sammanträffat med en svensk diplomat, Holzhausen ville t.o.m. minnas, att han nämnt namnet Wallenberg. H. hade enligt egen uppgift särskilt fäst sig vid denna Weiss' berättelse, då han ej kunnat för sig förklara vad en neutral svensk diplomat hade att göra i ett sovjetiskt statsfängelse. Weiss har troligen inte återvänt ur fångenskapen - detta skall jag dock söka kontrollera. Av Holzhausen har jag fått namnet på ytterligare en person, Strobele, son till presidenten för högsta domstolen, för vilken Weiss kan ha berättat sin historia och med vilken jag skall söka kolla uppgifterna.

P.M.

Uppllysningar rörande general Moser.

A.) Källa: Baron Kurt von Holzhausen, Steyerling O.O., 28 december.

Mosers nationalitet tysk, ålder nu cirka 65 år. Moser var på sin tid successivt chef för artilleriförbanden i Steyr (A 97) och i Wels (A 98). Han torde ha varit väl anskrivnen i nazistkretsar i Tyskland, då han även skall ha varit chef för den s.k. tyska ordens (Junkerordens) "Ordensburg". Vid tillfångatagandet var Moser Oberfeldkommendant med generals rang i Lublin. I år skall i Polen en process ha ägt rum mot officerarna vid denna Oberfeldkommendantur. För detta ändamål hade man till påatsen för processen från olika läger och fängelser sammandragit de officerare som ingått i staben. Moser skall ha frikänts och lär nu befinna sig i Tyskland. Mosers hustru lär nu bo i Linz.

B.) Källa: säkerhetschefen i Linz, 28-29 december.

På grund av vad som nämnts i sista meningen ovan inleddes genast samarbete med säkerhetschefen i Linz för att om möjligt lokalisera fru Moser. Genom kontakt med säkerhetstjänsterna i Steyr och Wels kunde följande uppgifter erhållas.

Fru Mosers förnamn är Hertha, mannens förnamn är Hilmar. Hon är född 1891. Mannen hade under åren 1940-1942 varit chef för artilleriregementet i Wels, vilket även hade en avdelning i Steyr. 1942 hade han förflyttats till Kielch i Ryssland samt tillfångatagits i Lublin 1944 eller 1945.

Följande personer ansågs kunna lämna uppllysningar om fru Moser:

Hauptmann Hochhauser (f.d. batterichef i Mosers regemente) nu Rechnungsdirektor in der Landeskassa, Landesregierung Linz,

Arkitekt Wetzlsberger, Wels,

Dr. Hartmann, Mödling.

Fru Moser hade nyligen flyttat från Linz till Flintsbach vid Rosenheim (Bayern), där hon skulle bo hos en familj Egerer.

C.) Källa: Rechnungsdirektor Hochhauser, Linz, 29 december.

Bekräftade, att fru Moser flyttat till ovan angivna adress, men meddelade samtidigt, att hon numera ytterligare flyttat till byn Brannenburg gemeinde Degerndorf ävenledes vid Rosenheim (Bayern); utan närmare angivande av adress. Hochhauser visste att meddela, att processen mot Moser visserligen utlöst till dennes fördel, men att åklagaren begärt revision.

D.) Källa: Fru Moser, Gräfelfing vid München, 30 december.

Fru Moser hade en halvtimme före min ankomst till Brannenburg den 29 på eftermiddagen med tåg avrest till en stad i närheten av München, utan närmare angivande av adress. Hon anträffades den 30 på eftermiddagen i Gräfelfing (villaförstad 3 mil. bortom München) hos en familj Eberhart; där en nu hemmavarande dotter varit sjuksköterska i Mosers stab (Oberfeldkommendanturen i Lublin).

Fru Moser meddelade följande:

Generalen hade i juli 1944 tillfångatagits i Lublin. Utanför staden hade han internerats i det s.k. Waldlager. Därifrån fördes han under hösten med flyg till Moskva, där han under någon tid förvarades i Lublianka-fängelset (v. Holzhausen sade på sin tid, att både Moser och Holzhausen förts till Butirka). Därifrån fördes han (sannolikt under hösten 1944)(?) till generalslägret 16 B utanför Moskva, där han vistades till augusti 1946. Då utlämnades han till polackerna, vilka förvarade honom i ett fängelse i Lublin.

66:

Den 9 oktober 1951 ägde därstädes en process rum mot de fältkommandanturen tillhöriga officerarna. Härvid frikändes Moser av Wojvodskapsdomstolen samt skall i samband härmed ha blivit föremål för sympatibevis från Lublin-befolkningens sida. Härefter överfördes Moser till ett Entlassungslager utanför Warszawa för att därifrån få resa hem. Åklagaren överklagade emellertid (som det antages rutinmässigt) frikännandet, varefter Moser i avvaktan på revisionsförfarandet insattes i centralfängelset i Warszawa (Mokotowa).

Moser hade under vistelsen i Lublinfängelset vårdats av en tysk militärtandläkare (likaledes krigsfånge), vilken ursprungligen tillfångatagits i Krakov. Dennes namn är dr. Teuber, numera bosatt i Kiel. Det anses möjligt, att denne under samvaron med Moser erfarit en del rörande den senares fångenskap i Moskva. Teuber är frigiven sedan ett år tillbaka.

Fru Moser förmodade, att hennes man skulle komma att frigivas inom några månader. Hon torde ha kontakt med honom och hans advokater via krigsfångecentralen i Stuttgart. Fru Moser underrettar på ett överenskommet sätt beskickningen, när mannen återvänt.

E.) Källa: sjuksystern Johanna (?) Eberhart, Gräfelfing vid München, 30 december.

E. meddelade, att hon, liksom stabens övriga sjuksköterskor kunnat rädda sig från Lublin endast tack vare Hauptmann Weiss' hjälp. Från Weiss hade hon efter dennes tillfångtagande icke mera hört men visste, att han tillhört stabens avdelning I C Abwehr Befattningshavare inom dessa avdelningar hade erfarenhetsmässigt mycket svårt att få återvända ur krigsfångenskapen. E. angav nedan uppräknade medlemmar av Lublin-staben vilka kunde antagas sitta inne med upplysningar rörande Weiss och övriga stabsmedlemmars öden:

Joser Herzinger, bosatt i Raubling vid Rosenheim i Bayern. Han är Leiter der Krankenkasse der Aschaffener Zellstoffwerke. (E. underströk särskilt dennes värde som upplysningskälla).

Hauptmann Hinz, Lederergasse 45, Linz,

Frau Gleissner, Memmingen im Allgäu (Bayern).

Herzinger och Hinz torde ha suttit i Tjerepowitz
liksom fru Gleissners man, vilken ännu ej återvänt.

Vissa upplysningar om Moser och processen mot honom
likdom hans stab torde med lödning av uppgifterna enligt D.)
ovan sannolikt kunna inhämtas av Warzsawa resp. Lublin-
pressen. I sakens nuvarande läge bör naturligtvis allt und-
vikas som kan ge polackerna - och ryssarna - anledning
att tro, att Moser är en för oss intressant person, vari-
genom hans definitiva frigivande kan riskeras. Av allt att
döma är en av huvudpunkterna beträffande Moser för oss att
erfara huruvida han träffat Weiss under Lublinprocessen.

Wien den 31 december 1951.

B

Moser
8/8

Avskrift av strängt förtroligt och personligt
handbrev från envoyén Allard, Wien, till kabi-
nettssekreterare Lundberg, dagtecknat den 4 augusti
1954.

11/8 Ch. Bonn

Vid mitt besök hos generalsekreterare Wildmann
i dag sporde jag denne om den österrikiske reservkaptenen
Martin Weiss, vilken under sin fångenskap i Ryssland
skulle hava träffat Wallenberg. Hr Wildmann, som i min
närvaro satte sig i telefonförbindelse med vederbörande
tjänsteman i inrikesministeriet, meddelade därefter,
att österrikiska ambassaden i Moskva i november 1953
gjort en démarche om Weiss' frigivning. Svaret å denna
framställning, som ingått först under april månad inne-
varande år, hade varit avfattad i vaga och oförbindliga
ordalag samt gått åt på att vederbörande ryska myndigheter
skulle undersöka, huruvida förutsättningar för Weiss'
frigivning och återsändande till Österrike förelågo.
Denne befinner sig sålunda alltjämt i rysk fångenskap.
De ryska myndigheterna hava emellertid aldrig förnekat
detta förhållande.

Vad härefter generalMoser beträffar torde det
knappast vara möjligt att genom de österrikiska myndig-
heternas förmedling erhålla uppgifter, huruvida denne
återvänt från Sovjetunionen. Av beskickningens dossier
framgår nämligen, att fru Moser sedan någon tid tillbaka är
bosatt i närheten av München. Mannen torde därför, om han
frigivits, komma att begiva sig dit. Jag skulle vilja före-
slå, att beskickningen i Bonn anmodas hänvända sig direkt
till fru Moser. Hennes adress finnes i en promemoria, varav
utrikesdepartementet på sin tid erhållit del.

1272

Avskrift av chiffrertelegram från
UD till beskickningen i Bonn, avsänt
den 11 augusti 1954.

49

För Göransson från Jarring
Sök erfara hos fru Moser som januari 1952 var bosatt i
byn Brannenburg Gemeinde Degerndorf vid Rosenheim
(Bayern) om hennes man general Moser återvänt från
Sovjetunionen och var han i så fall vistas

Cabinet

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Chiffertelegram (BUD)

P. 2 m. 5
full.

Från Köln

Avsänt den telex 19 kl.

Inkom den 24/8 1954 kl. 16.45

Utskrivet i 3 ex. Detta är ex. nr 2

19

Edert 49.

För Jarring.

General Moser återvände vid jultiden 1953,
nuvarande adress Grossbrannenber, post
Brannenburg. Brev följer.

Göransson

KOPIA KOPIA

Moser
Bonn, p.t. Köln, den 25 augusti 1954.
Strängt förtroligt.

1 bil.

Broder,

I anslutning till meddelande i särskild ordning ber jag härmed få överlämna avskrift av ett brev från fru Herta Moser, som upplyser, att hennes man, general Hilmar Moser vid jultiden 1953 återkom ur krigsfångenskapen. General Moser är gärna beredd att efterförmåga besvara frågor, som vi önska framställa.

Såsom vidare framgår av brevet, hemställer fru Moser, att ett meddelande från henne måtte framföras till Knut Hammarskjöld. Jag ber få överlämna åt Dig att avgöra, huru detta meddelande lämpligen bör framföras.

Jag ber få tillägga, att då tiden gick utan att något besked erhöles från fru Moser, jag genom Suchdiens sökte få fastställt, om hennes man återvänt, och därifrån erhöill svar ungefär samtidigt som fru Mosers brev inkom. Dock uppgav Suchdienst, att mannen återkommit från polsk fångenskap.

Vidare vill jag nämna, att vi sökt komma i kontakt med den i Hinckeldeys lista över hemkomna Vladimir-fånga omnämnde Hermann Meyer, hittills dock utan resultat. Beträffande de i särskild ordning efterfrågade Gentz och Styhler ha vi hänvänt oss till Auswärtiges Amt och avvaktat alltjämt besked därifrån.

/u/ T.Göransson

Utrikesrådet J a r r i n g ,
Utrikesdepartementet.

Bil. handbrev *Frauen* /
Ferry d. 25.8.54

Avskrift.

(13 b) Grossbrannenberg
Post Brannenburg
den 22.8.54

Sehr geehrter Herr Legationsrat:

Auf Ihre Anfrage vom 12.8. teile ich Ihnen mit, dass mein Mann General a.D. Hilmar Moser, Weihnachten 1953 aus der Kriegsgefangenschaft zurückgekommen ist. -Er ist gern bereit Anfragen von Ihnen zu beantworten, soweit er dazu in der Lage ist.

Ich habe eine Bitte: Würden Sie bitte Herrn Attaché Knut Hammarskjöld, früher in Wien, -ich kenne die jetztige Adresse nicht - benachrichtigen, dass ich jetzt mit den Angehörigen des Hauptmann Martin Weiss, der noch in Russland ist, in Verbindung stehe. Ein Kamerad meines Mannes war vor 1/2 Jahr mit ihm zusammen in einem russ. Lager.

Mit den besten Grüßen

/u/ Herta Moser

Avskrift av chifffertelegram från
UD till beskickningen i Bonn, avsänt den
18 september 1954.

Nr. 53

Handbrev Göransson-Jarring 23 augusti.
Sök om möjligt utfråga Moser

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Chiffertelegram (BUD.)

P 2 2 I

28/10/54

Från Köln

Avsant den telex 19 kl.

Inkom den 15 / 10 19 54 kl. 1730.

Utskrivet i 3 ex. Detta är ex. nr 2

22.

För Jarring.

Jag planerar i samband med tjänsteresa till Wien nästa månadsskifte personligen besöka Moser om dennes hälsotillstånd medger detta.

Kumlin.

KOPIA KOPIA

./.

Stockholm den 9 november 1954. I bil
Överlämnas för kännedom till Kommis-
sarie D a n i e l s s o n.

Jarring

(Gunnar Jarring)
Chef för Politiska Avdelningen.

Avskrift av personligt och strängt för-
troligt handbrev från envoyén Kumlin, Bonn p.t. Wien,
till utrikesrådet Jarring, dagtecknat den 4 november
1954.

./.

Åberopande instruktioner i särskild ordning ber
jag härmed få närsluta en promemoria angående ett samtal,
som jag den 1 innevarande månad hade med förutvarande
generallöjtnanten i tyska armén Moser i dennes hem i
Brannenburg-Degendorf strax söder om Rosenheim i Bayern.

P.M.

angående samtal med generallöjtnanten Moser.

M. berättade, att han i juli 1944, då han var chef för en armékår på fronten i Ryssland, tillfångatogs å avsnittet mellan Bug och Weichsel. Efter några summariska förhör bakom fronten, fördes han med flyg till Moskva, där han insattes i Butyrka-fängelset. I sistnämnda fängelse kvarhölls han endast några få dagar, varefter han överfördes till Lubianka. Här utsattes han för en serie förhör utav NKVD-tjänstemän, som utfrågade honom om militära ting. Förhören ägde rum nattetid, vanligtvis mellan midnatt och kl. 5 på morgonen. M. vägrade emellertid att lämna några upplysningar och hänvisade till Haag-konventionens bestämmelser. Efter omkring fyra veckor förelades han att skriftligen besvara en fråga angående Hitlers avsikter med avseende på luftvapnets användande under fälttåget mot Ryssland.

När han förelades denna precisa fråga, svarade M., att han icke kunde tala om militära ting med polistjänstemän utan endast med en officer av samma rang som han själv innehade, d.v.s. generallöjtnants rang.

Efter några dagar kallades M. till förhör inför en person i rysk generallöjtnantsuniform, som M. av samtalet att döma ansåg verkligen vara en högre officer. När denne till honom ställde samma fråga, hade han för det första invänt, att han icke vore flygofficer och följaktligen icke vore insatt i flygstrategiska förhållanden; för det andra hade han ställt en motfråga till den ryske generallöjtnanten, nämligen vad denne skulle svara, om han på motsvarande sätt tillfrågades om Stalins avsikter i fråga om flygets roll i kriget mot Tyskland. Den ryske generallöjtnanten hade då medgivit, att frågan ur militär synpunkt vore föga rimlig. På M:s fråga hade han försäkrat, att M. inom 14 dagar komme att överföras till ett krigsfängeläger. På M:s begäran hade han sagt, att han gäve sitt hedersord som rysk officer, att så skulle ske. När de 14 dagarna förflutit utan att något hände, hade M. åberopat generallöjtnantens hedersord, vilket haft

till följd, att han inom få dagar överfördes till krigsfängelä-
lägret 20 B utanför Moskva (augusti 1944).

I krigsfängelägret 20 B kvarhölls M. under två
månader, d.v.s. till oktober månad 1944. Härifrån överfördes
han vid nämnde tidpunkt till officerslägret Sustal, i vilket
han vistades i över tre år, nämligen till julen 1947. I
Sustal-lägret vistades huvudsakligen officerare, som tillfång-
tagits vid Stalingrad.

Tuzdal

Vid jultiden 1947 fördes han åter tillbaka till
Lubianka-fängelset i Moskva, där han inhystes i en cell i
tredje våningen. Som cellkamrat hade han en dansk läkare
vid namn Thomsen. Denne Thomsen, som enligt M. uppgivit sig
vara trefaldig doktor (i medicin, biologi och filosofi), hade
som representant för danska Röda Korset i juni 1945 kommit
till Berlin med en biltransport livsmedel men efter kort tid
tagits av ryssarna och sänts till Ryssland. Enligt vad
Thomsen berättat för M., hade med samma transport följt en
annan dansk, nämligen operasångaren Helge Rosvaenge, som va-
rit anställd vid Berlins statsopera. M. beskrev Thomsen
såsom medelstor, mörk och till åldern 36 år.

I Lubiankas tredje våning satt M. tillsammans med
Thomsen under cirka 6 månader, nämligen till juni månad 1948.
Under denna tid uppnådde han en viss kontakt med en rysk fång-
vaktare, som bland annat distribuerade maten genom en lucka
i dörren. Denne fångvaktare kunde några ord tyska och han
erbjud sig att lära M. litet ryska mot det att han finge för-
kovra sin tyska. På detta sätt upprätthölls under dessa må-
nader ett slags konversation mellan M. och fångvaktaren, som
bland annat omtalade för M., att som fånge i cellen bredvid,
där M. och Thomsen sutto, befunno sig en engelsman, en agent
i Secret Service. Fångvaktaren hade vidare sagt, att litet
längre bort i korridoren befunno sig en bulgarisk diplomat
samt vid slutet av korridoren en svensk. M. kunde icke erinra
sig, om fångvaktaren angivit, att svensken suttit i sista
eller näst sista cellen vid ändan av korridoren. Han hade
icke sett några av de fångar, som vakten under samtalen re-
fererat till. Ej heller hade han genom knackningssystemet
fått några närmare upplysningar om deras identitet.

I juni 1948 hade M. tillsammans med ett antal tyska
officerare, däribland 12 generaler, förts med flygplan från
Moskva till Warschau, där de utlämnades till de polska myn-

M. kunde ej erinra
sig numret på
cellen)
R.K-n.

digheterna. Under flygfärden hade de, för att underlätta bevakningsmanskapets uppgift, haft händerna sammanbundna på ryggen. Krigsfångetiden i Polen hade varat från juni 1948 till slutet av december 1953, då M. frigivits tillika med ett stort antal andra fångar. Han hade i Polen vistats i läger i olika delar av landet, bland annat i Lublin, Kolm och under de senaste åren i ett läger 15 kilometer utanför Warschau.

Under det sista året av krigsfångenskapen i Polen hade en egendomlig episod inträffat, som M. relaterade på följande sätt. I juni 1953 hade han helt oväntat förts in till Warschau och i någon av regeringsbyggnaderna mottagits av en elegant klädd dam, som beskrivits såsom maka till en statssekreterare. Denna dam hade sagt till M., att utanför huset stode en bil, som i fortsättningen komme att ställas till hans förfogande tillika med en komfortabel bostad, om M. ville acceptera att antaga en högre befattning i polska armén. Man visste genom studier i hans antecedentia, att han genomgått höga krigsskolor och vore en framstående militär fackman. Man visste också, att hans maka bodde i södra Bayern under små omständigheter men man vore villig att föra henne till Polen, så att makarna skulle kunna bo tillsammans. På detta erbjudande hade M. frågat den okända damen, om hon skulle gilla en polsk officer, som på motsvarande sätt toge anställning i ett annat lands krigsmakt. Hon hade svarat, att hon antagligen icke skulle gilla ett sådant uppförande, men att det i Tysklands fall låge annorlunda till, eftersom Tyskland vore södersläget och delat i två delar. Då M., trots dylika invändningar, icke visat sig intresserad, hade hon sagt, att erbjudandet efter en vecka skulle komma att upprepas, och hon hoppades, att M. under mellantiden skulle grundligt överväga saken. M. hade sedermera i ytterligare två repriser med jämnt en veckas mellanrum förts till den ifrågasvarande damen med samma negativa utgång som vid första besöket. Vid jultiden 1953 hade han sedermera, såsom ovan nämnts, frigivits utan några villkor.

Tillfrågad av mig sade sig M. aldrig ha hört namnen Hille, Hofstetter, Loyda, Langfelder, Stahel, Kraft, Pelkonen, Roadel, Supprian, Wallenberg, Wallestein, Zoltan de Rivo, Gentz och Stühler.

När jag nämnde namnet Huber, sade M., att en SS-man med detta namn befunnit sig i lägret Sustal. Denne hade i det civila livet varit Oberregierungsrat eller Regierungsrat.

När ryssarna uppdagat, att han var en SS-man, hade han sänts bort från lägret, och M. visste icke, vad som blivit av honom.

Wien den 4 november 1954.

Undert. R.Kumlin.

P.S. Såsom beskickningen i Wien vid flera tillfällen inberättat (hbr Belfrage/Dahlman 16.1.52 bil.3, hbr Belfrage/Dahlman 6.2.52 (samtal med Kleewein och Wurm), hbr Lorentzon/Carbonnier 8.8.52 (bil.1 och 2)), har den under samtalet nämnde danske operasångaren befunnit sig i Ryssland. Det kan tilläggas, att han för närvarande sjunger i Wien, där han också utövar lärareverksamhet.

R.K.

Avskrift av personligt och strängt förtroligt
handbrev från utrikesrådet Jarring till envoyén
Kumlin, dagtecknat den 11 februari 1955.

Jag återkommer till Ditt handbrev av den 4 november
1954. Jag skulle vara Dig tacksam, om Du på något sätt
kunde på nytt taga kontakt med Moser och fråga om han
möjligen någon gång kommit i kontakt med en österrikisk
kapten Martin Weiss. Om svaret blir jakande, vore vi
tacksamma för alla uppgifter han kan ha angående denne
Weiss. Jag bifogar ett utdrag ur ett handbrev från
Hammarskjöld till Dahlman av den 16 augusti 1951, av
vilket framgår hur Weiss kommit in i bilden.

se första
skrivelsen
dov.

Bonn, p.t. Köln, den 4 april 1955.

Strängt förtroligt.

Jan: erbr. del

Broder,

Äberopande Ditt handbrev den 11 februari 1955
Hvensom meddelande från departementet i särskild ord-
ning den 30 sistlidna mars ber jag få meddela, att ge-
nerallöjtnant Moser numera skriftligen meddelat mig
följande angående Martin Weiss m.m.:

Der Hptm. Martin Weiss kam am 25.7.44 mit mir in
russische Kriegsgefangenschaft. Vor einiger Zeit hatte
ich von seinem Bruder, Gutsbesitzer Weiss in Lasseo,
Bezirk Wien, Nachricht, dass er sich noch in russischer
Kriegsgefangenschaft befindet.

Ich habe inzwischen an verschiedene Kameraden ge-
schrieben, die auch vor nicht allzu langer Zeit aus Russ-
land zurückkamen, ob diese vielleicht etwas wissen über
Schwedische Staatsangehörige, die noch in R. zurückge-
halten werden.

Ich konnte nur in Erfahrung bringen, dass im Oktober
1953 sich im Lager Tscherbakov bei Ribinsk Angehörige von
13 Nationen befanden, u.a. Norweger und Finnen, ob sich
auch Schweden dort befanden, konnte mein Kamerad nicht
bestimmt angeben, da ja die Nationen in den Lagern meist
von einander abgesondert gehalten werden.-

Vielleicht weiss die Suchstelle des Roten Kreuzes
in Salzburg Näheres, da in Tscherbakov viele Österreicher
waren."

Vad beträffar fältmarskalken Schörner ha vi före-
tagit vissa sonderingar beträffande lämpligheten av att

Herr Utrikesrådet G. J a r r i n g,
Stockholm.

approchera denne omstridde person. Ihuru sonderingarna
 icke gett entydigt utslag, anser jag dock numera icke
 någon avgörande hinder föreligga mot att söka kontakt
 med vederbörande. Jag skall så snart som möjligt åter-
 komma beträffande resultatet.

R. Kumlin

Danske medborgaren, läkaren Alexander THOMSEN, som återvänt till hemlandet efter att ha frigivits från sovjettrysk fångenskap, har meddelat, att han endast vid ett tillfälle uppehållit sig i Ljubianka-fängelset, nämligen den 20.4.46., då han var i förhör.

Under tiden 3.7.45 - 3.8.46 satt Thomsen i Burtirskij-fängelset i Moskva, där han satt i cell nr 288 tillsammans med generalen Heinz Remlinger. I september-oktober 1945 blev även tyske generalen MOSER insatt i samma cell. I oktober 1945 flyttades Remlinger från cellen och i slutet av året flyttades Thomsen och Moser till cell nr 281.

Thomsen och Moser sutto i denna cell i sammanlagt 6 månader.

Thomsen hade den 11.6.45 förts från Berlin via Moskva till Krasnogorsk-lägrät, dit han anlände den 19.6.45. Han vet, att det i samma transport fanns en svensk sjöman vid namn ERLANDSSON, som han dock icke känner; han är emellertid på det klara med att Erlandsson i juli 1945 överfördes till Burtirskij-fängelset med samma bil som han själv.

Thomsen påstår, att Erlandsson frigavs och hemsändes i oktober 1945. Han hade fått veta detta av en holländsk medborgare, Dirk BRAS, vars hemortsadress är: Amsterdam C 2, Westeringdwarstrasse 65-hs.- Bras frigavs från sovjettrysk fångenskap den 6.9.55 samtidigt med Thomsen och han kan troligen lämna ytterligare upplysningar om Erlandsson.

Nämnde Dirk Bras hade vidare berättat för Thomsen om en svensk journalist vid namn Sandeberg, som frigavs i slutet av år 1945, och som då troligen återvände hem till Sverige.

Sandeberg satt i Burtirskij-fängelset i en cell, som låg i närheten av nr 288.

Några andra svenska medborgare känner icke Thomsen till från Burtirskij-fängelset.

Utöver de redan nämnda fångarna från Burtirskij-fängelset, känner Thomsen till en österrikisk medborgare, Karl THOMANN, som han i april-maj 1946 delade cell nr 314

tillsammans med. Karl Thomann härstammade från Wien. Han var mycket sjuk och är möjligen död.

Vidare har Thomsen i Burtirskij-fängelset suttit tillsammans med tysken Hauptmann KLUGE från Magdeburg, också i cell nr 314. Kluge dog den 11.3.46 av svält och lunginflammation.

Dessutom har Thomsen delat cell med en del sovjetryska fångar, vars namn han ej kan erinra sig.

Han har icke några fler upplysningar att lämna om medfångarna i Burtirskij-fängelset.

Två av Thomsen uppgjorda skisser av två flyglar till Burtirskij-fängelset bifogas, 2:a och 3:e våningarna i de flyglar, där Thomsen har suttit. Skisserna omfattar dock endast de delar av flyglarna, som han har någon kännedom om.

Ovannämnda celler, 314, 288 och 281, äro angivna på skisserna.

14.9.55.

74022

Avskrift av strängt förtroligt handbrev
från sekr.Lorentzon till sekr.Braunerhielm,
Wien, dagtecknat den 2 februari 1956.

Härmed ber jag få översända avskrift av det önskade handbrevet Allard-Lundberg den 4 augusti 1954. Samtidigt ber jag även få översända en av Kumlin gjord promemoria över ett samtal med generallöjtnanten Moser den 4 november 1954, hos vilken kapten Weiss lär ha varit anställd som adjutant. Ävenledes bifogas ett handbrev från Kumlin till Jarring den 4 april 1955 angående Weiss. Vid samtalet med Weiss kan Du säkert även utnyttja Hammarskjölds promemoria, daterad i Wien den 31.12.51 angående upplysningar om Moser. Denna promemoria återfinner Du säkert på beskickningens dossier.

Moser

samtal med Martin Weihs.

Wien den 13 februari 1956.

Nr 91

1 bil.

HP 1.

Strängt förtrolig.

Till Hans Excellens Herr Ministern för Utrikes Ärendena.

Härmed får jag vördsamt insända en promemoria rörande samtal med den från sovjettrysk fångenskap återkomne österrikiske medborgaren Martin Weihs. Weihs var tillförordnad chef för avdelning I C (Abwehr) vid general Mosers stab i Polen, då han i juli 1944 tillfångatogs tillsammans med denne.

Sven Allard

1273

P.M.

angående samtal med Martin Weihs den 10 februari 1956.

Martin Weihs, Hohenbergstrasse 3, Wien XII, anställd i Milchwirtschaftsfond.

Weihs visade sig vara mycket plågad av minnena av sina upplevelser under fångenskapen och ville ogärna lämna en redogörelse för dessa. Han sade sig genast från början komma att vägra att skildra de allmänna förhållandena i fånglägren och fängelserna. Han sökte undvika att nämna namn på medfångar och drog sig t.o.m. för att beskriva utseendet på de fängelser han suttit i. Han hade svårt att förstå, varför jag insisterade på att utfråga honom, trots att han genast sagt ifrån, att han ingenting visste om svenska fångar.

Weihs arbetade under kriget i avdelning I C vid den Oberfeldkommendantur i Polen, vars chef general Moser var. Weihs var tillförordnad chef för nämnda avdelning, då kommandot i juli 1944 tillfångatogs i Lublin. Efter att under ungefär tre veckors tid hava vistats i olika läger bakom fronten och förhörts där fördes han jämte bl.a. general Moser med flyg till Moskva. Han insattes den 6 augusti 1944 i Butirka. På flygplatsen hade han skilts från general Moser, som kom till en annan cell i Butirka. Sedan dess hade Moser och Weihs icke träffats under fångenskapen, men Weihs visste, att Moser efter kort tid lämnat Butirka. Själv satt Weihs i Butirka i olika celler i skilda våningar under omkring 9 månaders tid. Weihs sade sig icke kunna komma ihåg cellnumren. Cellerna hade innehållit mellan 2 och 6 fångar och internerna växlade ofta. Huvuddelen av de fångar, som Weihs satt tillsammans med, voro tyska officerare från Polen. Det enda namn han nämnde var en tysk general Vrannek. Till en början förhördes han mycket, men de tre sista månaderna satt han i en cell i tredje våningen utan att någon gång bliva utfrågad. Slutligen meddelades han av den ryska fängelseledningen, att de uppgifter han om sig själv lämnat under förhören vid kontroll visat sig vara riktiga och att man icke funnit något anklagelsematerial mot honom,

varför han framdeles komme att behandlas såsom krigsfånge. Han fördes så den 5 maj 1945 från Butirka till läger 27 vid Krasnogorsk nära Moskva.

I Krasnogorskläget sattes han i läger nr 3. Där fanns bl.a. även ett läger nr 1, där tyska generaler sutto samt ett läger för civilinternerade. Enligt vad Weihs fick höra, satt i detta operasångaren Helge Rosvaenge.

I december 1945 fördes Weihs till ett krigsfängeläger, Tcherepoviets vid floden Schekna mellan Leningrad och Vologda. Weihs vill minnas, att detta läger hade numret 384. I närheten fanns ett annat krigsfängeläger med numret 158. I Tcherepoviets funnos tyska, österrikiska, rumänska och ungerska krigsfångar samt några polacker, vilkas status Weihs dock icke kände.

Från detta läger fördes han i augusti 1947 till krigsfängeläget Michailovka med lägernumret 185, beläget vid Volga i Ivanovodistriktet. I slutet på 1949 började uppgifter att komma ut, att krigsfångarna snart skulle få komma hem. I november 1949 meddelades dock, att hemresan icke kunde bli av och strax därefter dömdes de kvarvarande tyskarna och österrikarna, sammanlagt omkring 180 personer, efter ett summariskt förfarande till 25 års straffarbete och fördes därefter över till fängelset i Ivanovo, där redan förut en del tyska officerare sutto, vilka efter vanlig rättegång blivit straffdömda. Samtidigt förvandlades Michailovka till ett läger för ryska straffångar. I Ivanovo satt Weihs till 1 maj 1950, då han överfördes till straffarbetsläget Schachti i Donetsbäckenet. Redan i Michailovka hade Weihs blivit sjuk och tillbringade sin sista tid där samt större delen av sin tid i Ivanovo och Schachti i sjuksal. Mot slutet av december 1950 sades det åter, att fångarna skulle frigivas, men den 26 december fördes Weihs med en större grupp istället till Revda omkring 70 km från Sverdlovsk, där han satt till hemtransporten den 4 juli 1955.

Under sin tid som krigsfånge hade Weihs tillstånd att skriva hem, men detta tillstånd indrogs i samband med, att han blev dömd 1949. Först tre år senare fick han åter skriva.

Från fångar, som kommit från Vorkuta till Schachti eller Revda, hörde Weihs, att det skulle finnas svenska interner i Vorkuta. I övrigt hade han vare sig träffat eller hört talas om, att svenskar skulle hållas fångna i Sovjetunionen. Jag nämnde några namn på framträdande tyskar, som vid olika tillfällen suttit i Moskvafängelser och smuglade därvid även in namnet Wallenberg.

Weihs kände icke igen något av dem. Han hade aldrig träffat eller närmare hört talas om några tyska militärer eller diplomater från Rumänien eller Ungern och kunde icke påminna sig, vad någon av dessa hette. Han hade icke heller hört talas om, att utländska diplomater skulle sitta fångna i Sovjetunionen. De enda framstående utlänningar förutom tyskar och österrikare, som han träffat, var några ungerska politiker, vilkas namn han icke ville nämna.

Wien den 10 februari 1956.

Erik Braunerhielm